

AUTARKEIA

alumni Wijsbegeerte

Universiteit Utrecht

Alumniberichten februari 2009

Universiteitsdag 2009, 28 maart 2009

Het middagprogramma (inloop v.a. 13.45u) begint deze keer met een lezing van Prof. Dr. Paul Ziche; hoogleraar Geschiedenis van de nieuwere Filosofie (aanvang 14.00u). Prof. Ziche sprak enkele weken eerder zijn oratie uit. De titel van de lezing is Idealistische Bewijzen: Schelling over Wiskunde en Filosofie.

Wiskunde was sinds de oudheid het model voor een strikte en succesvolle wetenschap. Maar welke aspecten van wiskunde maken deze eigenlijk geschikt om als ideaal voor de wetenschap te dienen? In de geschiedenis van de wijsbegeerte zijn hierop veel uiteenlopende antwoorden te vinden; bijvoorbeeld: de axiomatische structuur van wiskundige theorieën; het aanschouwelijke karakter van meetkundige figuren; de zekerheid van wiskundige resultaten en de praktische toepasbaarheid van wiskunde. Volgens Kant berust de epistemische waarde van de wiskunde op de mogelijkheid om a priori, wiskundige objecten in de zuivere aanschouwing te kunnen construeren. Het was dit idee dat sommige van de idealistische opvolgers van Kant tot een nieuwe opvatting van de filosofische en wetenschappelijke methode heeft gebracht. Vooral F. W. J. Schelling stelt de methode van het construeren op alle gebieden van de filosofie en de wetenschappen centraal, door de wiskundige procedures van het construeren van (meetkundige) figuren uit te breiden tot een universele methode. Hierdoor verandert ook het concept van een bewijs radicaal; een bewijs wordt door Schelling niet langer als het afleiden van concrete uitspraken op basis van algemenere stellingen beschouwd. Zijn idee van 'constructie' is een poging om een universele, niet-deductieve bewijsmethode te ontwikkelen. De lezing zal de overgang van de concrete wiskundige praktijk tot dit algemene concept van niet-deductieve bewijzen analyseren en ter discussie stellen; hierdoor wordt het tevens mogelijk om een (tamelijk) aanschouwelijk analyse-instrument voor sommige van de meer abstracte theorieën van het idealisme te ontwikkelen.

Na een theepauze (die tegen 15.00u begint) volgt een lezing door Drs. Miriam C.N. Sterk (van ±15.20, tot ±16.00). U maakt via haar kennis met de Amsterdamse koopmansdochter Christina Leonora de Neufville (1714-1781). Zij had een grote wijsgerige belangstelling en bracht in 1741 haar *Bespiegelingen* voorgesteld in dichtkundige brieven uit. Toen de eerste druk uitverkocht was en nadat zij werken van onder andere Christian Wolff bestudeerd had, vond zij het nodig een tweede vermeerderde druk uit te geven. Naast biografische gegevens presenteert Miriam Sterk *De Neufville's* opvattingen over de samenleving en de rol die daarin is weggelegd voor de wijsgeer.

Na de bijeenkomst is er nog gelegenheid om wat bij te praten alvorens de borrel begint.

Colofon

Universiteit Utrecht alumni
Wijsbegeerte: sinds 1994 actief;
oprichtingsvergadering van de
vereniging: 12 december 1996.

Adressen van de bestuursleden

email: bureau@phil.uu.nl.

Mirjam van der Heide, email:

mirjam_vd_heide@yahoo.co.uk.

Nico Krijn, email: nico_krijn@hotmail.com.

John Reijnders, email: rebro@hetnet.nl.

penningmeester/secretaris; Lies de Regt, email: Lies.de.Regt@xmsnet.nl.

vz. Bernard Verlaan, email: bjernv@dds.nl.

Adviseur: Erna Kas.

De contributie bedraagt € 8,= (acht euro) per jaar. Het gironummer is 2294471, t.n.v. Autarkeia, p/a Steve Bikostraat 262, 3573 BG Utrecht.
Facultaire contact persoon: Marte Zwierstra.

Locatie Ruppertgebouw,
zaal 033.

Aanvang 14.00u

Toegangsprijs

leden gratis

en niet-leden € 5,00 (ter plaatse, bij de penningmeester)

Geef uzelf tijdig op via *Illuster* (t.b.v. het administratiekantoor van het Alumnibureau van de Faculteit)

Marcel Sarot over religie versus wetenschap op 22-11-'08

De rustiek ingerichte huiskamer boven het Bakkerswinkeltje aan de Plompetorengracht, bij de kruising met de Wittevrouwenstraat, vormde het decor van een bijzondere ontmoeting. Prof. Sarot, enigszins verrast door de uitnodiging van de alumni filosofie, merkte op dat theologie niet zo'n alumnivereniging had maar wel veel dispuuten.

Het onderwerp: Heeft de wetenschap Godsgeloof ontmaskerd als misvatting, zoals Richard Dawkins en onze eigen Herman Philipse betogen? Of is zij juist hard op weg om het bestaan van God te bewijzen, zoals William Dembski en ten onzent Cees Dekker lijken te suggereren? Marcel Sarot verdedigde die middag niet een van deze extreme posities verdedigen maar betoogt dat het bestaan van God niet wetenschappelijk bewezen kan worden, en het niet-bestaan van God evenmin. Toch kunnen wetenschap en geloof wel degelijk in conflict kunnen komen. De vraag die aan de orde kwam was, in hoeverre zulke conflicten zich daadwerkelijk voordoen, en hoe wij daarmee om kunnen gaan.

Voordat de lezing startte was er een zeer korte ledenvergadering, om passend afscheid te nemen van Will van Bockel als bestuurslid. En om de nieuwe bestuursleden te verwelkomen; John Reijnders die Will's plaatst zal treden en Nico Krijn die nu ook al twee jaartjes meedraait maar die bij sommige van de aanwezige leden misschien nog niet bekend is. Daarna was de vloer vrij voor Prof.

Sarot. Het onderwerp van zijn lezing – Religie en wetenschap – raakte eveneens geregeld de verschillen en overeenkomsten tussen theologie en wetenschap/filosofie. Hij maakte duidelijk dat wetenschap een product is van de joods-christelijke traditie. In zijn visie zijn het religieuzen geweest die de wetenschap vooruit hebben geholpen. Zij zagen die activiteit veelal in het verlengde van hun religieuze activiteit; door het ontrafelen en doorgronden van de natuur, dachten zij inzicht in God's plan te verwerven en dichter bij God te komen. In termen van vooronderstellingen betekent dit dat:

1. de natuur onderzocht mócht worden (in tegenstelling tot de Babylonische traditie waarin de natuur een stoffelijk overschot van een god was);
2. de mens zichzelf competent achtte om die natuur te onderzoeken, en;
3. de natuur zich zou kenmerken door regelmatigheid en wetmatigheid die door de rede te begrijpen zijn.

In een geanimeerd en vrolijk gesprek dat zich tegelijkertijd voltrok, vlogen de argumenten voor en tegen de verschillende interpretaties rond religie, godsdienst, wetenschap en filosofie van links en rechts over de tafel, de thee, de muffins, de sandwiches en de taartpuntjes.

Wetenschap werkt volgens een convergentietraditie; de convergentie tussen model en werkelijkheid. Religie werkt daarentegen volgens een coherentietraditie. Wetenschap zoekt naar feiten, re-

ligie naar zin en zingeving. Tijdens de levendige discussie werden diverse verwijzingen naar de filosofische en theologische literatuur gegeven; Heidegger, Hegel, Lessing, Ryle en verschillende anderen zoals een Leszek Kolakowsky die in Engeland woont en werkt; en een onderscheid maakt tussen religie en godsdienst, de laatste is in zijn voorstelling van zaken een culturele uiting van religieuze beleving.

Enkele nieuwe begrippen werden geïntroduceerd; scientisme en fideïsme waarbij het primaat voor de verklaring der dingen respectievelijk bij de wetenschap ligt of bij de religie.^{*)}

Het meest pregnante geschilpunt bleek de voorstelling van zaken dat het bestaan van 'al het moois en de wetmatigheden die het kenmerkt' zou aantonen dat er een 'intelligentie' verantwoordelijk voor zou zijn. Dat was voor diverse aanwezigen een brug te ver, onder verwijzing naar de klassiek geworden uitspraak van Einstein – "Aber der liebe Gott würfelt doch nicht!" – in zijn discussie met Bohr over het verval van instabiele atoomkernen, en naar het 'klassieke' verschijnsel van het verwisselen van het model met de werkelijkheid (in Taleb's boek 'The Black Swan, The Impact of the Highly Improbable', wordt dit het 'nerd effect' genoemd; p156/157.)

^{*)} Voor wie zich wat meer wil verdiepen in de materie: -'De goddeloosheid van de wetenschap'; 2006.

Doorgeefcolumn: Ralph Freeman

In de doorgeefcolumn geeft iemand een commentaar op actuele ontwikkelingen in de filosofie en de samenleving. Afsluitend vraagt hij/zij aan een zelf aan te wijzen alumnus/na, de volgende column te schrijven voor de volgende nieuwsbrief (ca. een half jaar later).

Kanttekeningen bij de kredietcrisis

Het risico van het schrijven van een stukje over de kredietcrisis, die in een heuse economische recessie uitmondt, is dat het is achterhaald bij lezen. De ontwikkelingen gaan snel. Op Prinsjesdag was de regering nog optimistisch, maar inmiddels weten we dat ook Nederland niet aan een recessie ontkomt.

Ik schrijf dan ook niet over de crisis zelf. Al ben ik medewerker van de Rabobank, van bankzaken heb ik niet veel verstand. Het gaat mij om de manier waarop deskundigen, economen, bankiers en anderen over de crisis schrijven. Wat mij opvalt is dat de werkelijkheid de meningen en voorspellingen steeds inhaalt. En soms zijn de voorspellingen ook werkelijk bizar. Zo voorspelt Harald Welzer in "der Spiegel" het einde van de democratieën binnen 50 jaar. Gelukkig schrijft diezelfde Welzer ook iets verstandigs over de oorzaken van de huidige crisis: het is "duidelijk dat wij op vele fronten te maken hebben met een oeverloos niet-weten aangaande de consequenties van wat wij doen".

George Soros beschrijft in zijn boekje 'De internationale kredietcrisis' duidelijk de directe relatie tussen de huidige prijs van olie en de voorspelde prijs over een halfjaar. Er is geen goed model dat de ontwikkeling van de olie voorspelt, men gebruikt gewoon de in het verleden behaalde resultaten. Dat gaat niet alleen op voor olie, maar ook voor de ontwikkelingen

op de financiële markten en op de beurs. Daarnaast is er sprake van een ongefundeerd optimisme en de overtuiging dat de markt zichzelf kan reguleren. Hierdoor treedt op termijn een nieuw evenwicht op. Soros betoogt dat de markt in werkelijkheid nooit het evenwicht bereikt dat wordt verondersteld in de economische theorie. Al deze geloofsovertuigingen hebben het afgelopen jaar aan veel mensen een hoop geld gekost!

Ik denk dat er een paar principes gelden voor de ontwikkeling van de economie en de financiële wereld. De toekomst van de financiële markten is niet kenbaar (er is geen

model dat de toekomst betrouwbaar voorspelt). En ook: er is geen 'onzichtbare hand' die voor evenwicht zorgt op de vrije markt, noch tendeert de markt naar stabiliteit, zoals dezer dagen opnieuw trefend te zien is.

Wat te doen? Wat is de les? Het maakt natuurlijk uit welke aandelen je koopt en óf je aandelen koopt. Of dat je nu een huis koopt of straks. De moraal van het verhaal is echter dat je pas achteraf kunt vaststellen of je besluit goed uitpakt.

Dit inzicht leidt bij mij tot prudent handelen als het om financiën gaat.

Alumn'ukjes

1. Boeken (aanwinsten in de bibliotheek), een "willekeurige selectie"

- Bij het doorkijken van de kast bleek er weinig keus te zijn:
- WIJS 10.2 ONF 1 dl 5. L'Éudénisme social, contre-histoire de la philosophie – 5; Michel Onfray, 2008 (345 p). In twee delen behandelt Onfray het XIXe eeuwse denken over utopieën en 'atopieën'; de socialistische visies tegenover de libertijnse. Hegel, Husserl, Marx en Tristan. Het leidt tot een biografische schets van het kapitalisme. Diverse invalshoeken worden belicht: Godwin, Bentham, Mill, Owen, Fourier en Bakounin. Concluderend spreekt Onfray zich uit over een 'éloge d'une politique minuscule'.
 - WIJS 04.3 DUM 2 Thought and Reality, Michael Dummett, 2006. (110 p). De titel van deze Gifford Lezing van de St. Andrews Universiteit verhuult het werkelijke onderwerp: God en de wereld. Daarmee sluit het aan op de ontmoeting die een aantal Autarkeia-leden had met prof. Sarot tijdens het laatste Thé Pensant. De éminence grise Dummett behandelt vanuit een kentheoretische benadering de thematiek van 'gedachten' cq. proposities (over 'God' en over de werkelijkheid) in relatie tot 'tijd en ruimte'.
 - WIJSB 03.68 SHA 5 The Shared Mind, Perspectives on Intersubjectivity, Eds. Jordan Zlatev e.a., 2008 (391 p). De bundel gaat diep in de cognitieve en taalwetenschappen nu deze gebieden zich sterker en sterker oriënteren op de sociale dimensie van menselijke cognitie en communicatie. Tegenover de gebruikelijke 'theory of mind' wordt betoogd dat de menselijke geest fundamenteel gebaseerd is op 'intersubjectiviteit'. De 'baanbrekende' studie met bijdragen van een kleine dertig auteurs ontleedt en herbouwt het denken over de 'mind' in drie delen: ontwikkeling, evolutie en taal.
 - ETH BA 2009 01 Principles of Biomedical Ethics. Tom L. Beauchamps, James F. Childress; 6e druk, 2009 (417 p). Elk van de

Quo Vadis

Alumni aan het woord; in 5 regels (of een paar meer). In deze nieuwsbrief Babs van den Bergh. Wat doet u (werk en privé)? Wat doet u met filosofie? Wat wilt u doen met filosofie? Wat wilt u dat Autarkeia voor u doet?

Sinds kort werk ik als directeur Onderzoek en Wetenschap Beleid bij het Ministerie van OCW – een absorberende ervaring. Thuis lees ik het liefst romans en buitenlandse tijdschriften als The New Yorker, New York Review of Books, Harpers, Laphams Quarterly, New Scientist, Die Zeit etc. Het afgelopen jaar stond in het teken van de mantelzorg. Toen ik het wat rustiger had, las ik zo nu en dan een filosofieboek, bijvoorbeeld van Arendt, Camus, Achterhuis, Latour of Sloterdijk.

De vaardigheden die ik getraind heb tijdens de studie (argumenteren, analyseren, goed lezen) gebruik ik dagelijks. De inhoudelijke kennis (godsbewijzen, paradoxen van Zeno of de 12 categorieën van Kant) zelden. Wetenschapsfilosofie, vooral van de wat meer sociologische aard, en ethiek zijn heel prettig om als achtergrond te hebben in dit werk.

Het filosofische leesclubje waar ik lid van ben weer een beetje oppepen (daar is de klad in gekomen – onder meer door mijn carrièrestap, maar ook door privé-omstandigheden van andere leden), en weer eens wat vaker een weekend naar de Internationale School voor Wijsbegeerte gaan.

Als alumna ben ik al tamelijk autark geworden, vooral omdat de Universiteit Utrecht mijn adres niet kan vinden. Ik heb nog behoorlijk veel contact met vrienden vanuit de studie en ander rondzwervend filosofisch volk. Al met al hoeft Autarkeia niets voor mij te doen.

Filosofie nú

Wat leert de filosofiestudent nú? Wat leest zij/hij? Readers! Maar de studentieids tilt ook een tipje van de sluier

10 hoofdstukken bevat een aantal pagina's met gedetailleerde noten en toelichtingen. Dat maakt het begrip van zaken een stuk gemakkelijker in vergelijking tot noten van het type: Auteur-Titel (van een boek van 1000 pagina's). Een goed naslagwerk dus en een mooie 'inleiding in de biomedische ethiek'. Bovendien sluit het goed aan op de 'praktijk' door in een vroeg stadium (p. 38) in te gaan op de vijf kerndeugden van de gezondheidsprofessionals.

2. Philosophers' Rally 2009

12-13 Mei aan de Universiteit van Twente. Zie www.ssf-philosophersrally.nl voor een spetterend 'Annual Review of Philosophy' dit voorjaar.

3. Oratie dr. Paul Ziche; 26/2, 16.15u (Domplein 26):

bij de ambtsaanvaarding van de positie als hoogleraar Geschiedenis van de nieuwere wijsbegeerte, getiteld 'Door een rode bril, Idealisme voor Cartesianen'

op; een boekenlijstje misschien? Het leeslijstje wordt uitgebreid met:

- Rob van Gerwen, Kennis in schoonheid (2e druk 2002; geen kosten, via internet)
- Noël Carroll, Philosophy of Art, A Contemporary Introduction, Routledge, 1999
- O'Neill en Ridley (eds.), Arguing about Art. Contemporary Philosophical Debates, Second Edition, London, Routledge
- H.G. Geertsema, Van boven naar voren. Wijsgerige achtergronden en problemen van het theologische denken over geschiedenis bij Jürgen Moltmann.

Internet Philosophique

Wie via internet zoekt op 'filosofie OR philosophy' ontdekt soms mooie dingen. Prachtig bijvoorbeeld, al die externe, passieve informatie en bronnen. Maar het wordt pas actieve kennis als het tussen de oren zit. Vergelijk maar eens de Filosofie onder de knop:

- Philosophy Reference Works. Met daarin de:
 - Philosopher's Index
 - Philosophy Pages
 - Stanford Encyclopedia of Philosophy
 - Startpagina filosofie (Dutch)

- Internet Encyclopedia of Philosophy

www.psts.utwente.nl/students_staff/useful_links/library_resource_page/philosophy_reference_works/

met andere bronnen:

- De UNESCO besteedde afgelopen december (Internationale dag voor de filosofie) expliciet aandacht aan ons vak: World Philosophy Day, 20 November 2008 http://portal.unesco.org/shs/en/ev.php-URL_ID=5053&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html.
- Het 22e Wereld Filosofie congres in 2008, vond in Korea plaats (van Juli 30-Augustus). Het organiserende comité bestond uit: de International Federatie van Filosofische Associaties (FISP: <http://www.fisp.org>) en de het Koreaanse Organiserende Comité (KOC) van de Koreaanse Filosofische Associatie (www.hanchul.org). Het motto: Rethinking Philosophy Today; www.wcp2008.or.kr. Dat maakt nieuwsgierig naar het 'XIII World Congress of Philosophy' ... Vooralsnog lijkt het te ontbreken aan een afrondende publicatie ... dat betekent: op-letten in de bibliotheek.